

Matica krštenih segedinskog samostana kao izvor za povijest bunjevačkih Hrvata

Vladimir Nimčević*

Sažetak

Franjevački samostan u Segedinu predstavlja važan povijesni lokalitet kako za povijest Mađarske općenito, tako i za povijest bunjevačkih Hrvata. Nakon pada Ugarske pod Osmansku vladavinu 1541. godine segedinski samostan je bio jedan od posljednjih stupova ne samo katoličanstva, nego i srednjoeuropske kulture u Panonskoj nizini. Segedinski franjevci su dugo vremena prije nego je ustanovljena prva stalna franjevačka rezidencija u Subotici (1711.) bili duhovni pastiri bunjevačkih Hrvata. U hrvatskoj historiografiji je to odavno poznata činjenica. Međutim, segedinskom samostanu posvećeno je razmjerno manje pažnje nego budimskom samostanu. Analizirana je najstarija matična knjiga krštenih, koju su franjevci počeli voditi od 1663. Doprinos tim naporima dali su Živko Mandić i Ladislav Heka. Međutim, usprkos tome, njihovi rezultati još nisu u potpunosti primijenjeni. Ova okolnost se ogleđa najbolje u činjenici da se početci bunjevačko-hrvatske prisutnosti u sjevernoj Bačkoj i širem području i dalje datiraju ne prije pada Budima 1686. Stoga se radi podizanja svijesti o značenju ovog izvora nameće potreba za njegovom ponovnom analizom. Dodatni razlog predstavlja činjenica da Matica sadrži brojna prezimena koja imaju nositelje i u Subotici.

Ključne riječi: Bunjevački Hrvati, Segedin, Subotica, Osmanlije

Najstariji sloj Hrvata u Potisju i Podunavlju

Prisustvo Hrvata na području između Tise i Dunava je dugostoljetno. Uslijed fragmentarnosti i nedostupnosti teško je ustvrditi sa sigurnošću najstariji hrvatski sloj na ovom području. Međutim, neće biti pogrešno i tendenciozno, ako se tvrdi da su Hrvati ovo područje naseljavali u vremenski međusobno udaljenim i kvantitativno različitim valovima. Uostalom, oni na ovo područje nisu dolazili u svojstvu osvajača, koji otima autohtonom stanovništvu zemlju i nameće svoje običaje. Naprotiv, kako pokazuju slučajevi najmlađih hrvatskih slojeva u Podunavlju i Potisju (Bu-

* prof. povijesti, Subotica

njevci, Šokci, Bošnjaci, Krašovani itd.), Hrvati su se bez ikakvog problema uklopili u ugarsko feudalno društvo. Za razliku od Srba, nisu tražili posebna etnička prava. Njihova poimanja sloboda i prava kretala su se u okvirima ugarskog prava. Njihovi zahtjevi za posebnim pravima datiraju tek od druge polovice 19. stoljeća. Međutim, treba naglasiti da se i oni javljaju u dvama legitimnim kontekstima: u kontekstu javne rasprave o preuređenju Ugarske nakon pada Bachovog apsolutizma (1859.) i u kontekstu zakona o narodnostima iz 1868. Do tog vremena, dio podunavskih i potiskih Hrvata, uglavnom plemstvo, u potpunosti je integriran u modernu mađarsku naciju. To posebice vrijedi za segedinske Hrvate.

Segedin predstavlja jednu od bitnih točaka hrvatskog habitata između Dunava i Tise. Smješten na prometnom mjestu, na ušću Moriša i Tise, dobio je vremenom veliko trgovačko značenje i s tim u svezi multietnički karakter. Hrvati su bili jedan od važnih segmenata segedinskog društva. Poviješću segedinskih Hrvata se bavio naročito Ladislav Heka. Rezultate svojih istraživanja sabrao je u uspješnim knjigama: *Povijesna uloga i značenje Hrvata Dalmatina u životu Segedina* (Segedin, 2009.) i *Dalmatini (Bunjevci) u slobodnim kraljevskim gradovima Segedinu* (Subotica, 2015.).

Teško je ustvrditi najstariji sloj Hrvata u Segedinu. Hekina istraživanja pokazuju da se najstariji sloj Hrvata u Segedinu može okvirno datirati u pozni srednji vijek. Poznato je da je u Segedinu bio aktivan 1535. hrvatski ispovjednik Juraj Milovan (*Milován György*). Heka s pravom tumači taj podatak kao dokaz o prisustvu „Hrvata, napose trgovaca iz Dubrovnika“.

Hrvatske migracije na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće

Na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće, broj Hrvata u Bačkoj je bitno porastao, naročito u sjevernom dijelu ovog područja, što se odrazilo na Segedin i njegovu okolicu. Naime, austrijska vojska pod zapovjedništvom grofa Karla Mansfelda zauzela je početkom Dugog rata (1593. –1606.) važnu stratešku točku u sjevernoj Mađarskoj – Ostrogon (1595.). Nakratko oslobođeni Ostrogon je postao *rendezvous point* (mjesto okupljanja) za kršćanske zajednice pod vlašću osmanske Porte. Među onima, koji su se ondje obreli, bili su i Srbi iz Bačke. Oni su na poziv zapovjednika ostrogonске tvrđe Nikole Pálffyja (*Miklós Pálffy*) napustili svoje krajeve u Bačkoj i u Érsekújváru položili prisegu 1598. Kršćanska vlast nad Ostrogonom nije dugo potrajala. Ostrogon je pao pred kraj Dugog rata (listopada 1605.) i tako je praktički vraćeno predratno stanje, koje je potvrđeno i mirom u Žitvaroku (1606.). Međutim, ono što nije ostalo isto nakon Dugog rata jest etnička slika Bačke. Povijesni izvori s početka 17. stoljeća svjedoče o sve većem prisustvu pa i značenju Hrvata u Bačkoj. Oni se javljaju pod subetničkim imenima Šokci i Bunjevci.

Mađarska historiografija, koja se najviše bavila podrijetlom bunjevačkih Hrvata, nije rasvijetlila pojedinosti o hrvatskim migracijama u Bačku na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće. Pretpostavke koje Bernárdin Unyi iznosi o mjestu ishodišta migranata je neortodoksno (neobično). Naime, predci bunjevačkih Hrvata su u Bačku došli iz krajeva iza Tise, dakle iz Banata, gdje su bili naseljeni još u vrijeme kraljeva Ži-

gmunda i Matije: „Ovi Bošnjaci, kasnije zvani Dalmatinci-Bunjevci, po svoj prilici su mogli prvo preći iz Banata, gdje su za vrijeme vladavine kraljeva Žigmunda i Matije i nakon okupacije Bosne imali lijep broj kolonija u već opisanim selima, koja su nakon 1526. godine primila i izbjeglice iz Srijema i južne Bačke.“ (Unyi 1947: 58).

Hrvatske migracije na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće

Prijelaz iz 17. u 18. stoljeće također je prošao u znaku ratova – Veliki bečki rat (1683. – 1699.) i Rákoczyev ustanak (1703. – 1711.), koji su opet iznjedrili migraciju i promjenu etničke slike Podunavlja i Potisja.

Literarni zapis o ovim migracijama je dao između ostalog i budimski franjevac Emerik Pavić. On je ondje pokušao na temelju dostupne mu literature (*Szentivanius*, *Millerus*, *Cacicsius*) opisati u glavnim crtama sve glavne migracije, koju su zahvatile Panonski bazen od vremena Rimljana. Tako piše da su Vandali, poznati i kao Slaveni i Iliri, izgubivši svoga vladara dobili od Konstantina Velikog, osnivača Konstantinopolja, dozvolu da naslede Panoniju, a kao protuuslugu obvezali su se da će biti vjerni rimskim vladarima. Citira Martin Szentiványija, koji piše da su prvi stanovnici Panonije bili Panonci, čiji jezik je bio zapravo slavenski i izražava svoje slaganje s tom tvrdnjom (*quod defacto est*). Po Martinu Szentiványiju piše da nitko ne negira da su se Panonci umnožili. Zatim piše da su Rimljani, pobijedivši Slavene, zagospodarili Panonijama (Gornjom i Donjom Panonijom). Nakon toga su zagospodarili Vandali, čiji je jezik bio identičan s jezikom Slavena. Jezik Slavena se drugačije zvao vandalski jezik. Zatim po Milleru piše: „Nakon što su Mađari s deset stotina i osamdeset vojnika došavši iz Azije Skitske zaposjeli istu Panoniju, među narodima koje su pokorili su bili Vandali“. Pozivajući se na Kačića, piše da su brojne plemenite slavenske obitelji u vrijeme kralja Bele IV. morale uslijed tatarske najezde pobjeći iz Panonije u Dalmaciju.

Na kraju opisa migracija u Panonskoj nizini Pavić piše o migracijama iz vremena Bečkog rata i uspoređuje ih s migracijama iz vremena Bele IV.: „Isto tako je i broj slavenski narod pod vodstvom svojih otaca spomenute franjevačke provincije napustio Kraljevstvo Bosnu, koja se nalazila pod turskim sužanjstvom, i milošću ugarskih kraljeva u ovim zemljama našao svoje stanište.“ Interesantno je da Pavić donosi izvorni dokument, koji otkriva iz kojih krajeva u Bosni su dolazili migranti. Dokument je datiran 22. siječnja 1700. u Đakovu i radi veće vjerodostojnosti osnažen je pečatima đakovačko-bosanskog biskupa Nikole Olovčića (fr. *Nicolaus Plumbensis*), vrhovnog kobaškog kapetana Ivana Sekule i Ivana Omerbašića vojvode iz Dubočca

„Godine 1686. kada sam ja Fr. Jakov Tvrtkovčanin bio gvardijan u samostanu Sv. Ivana Krstitelja u Sutjesci, Provincije Bosne Srebrene, reda Male Braće opservanata, sa mnogim župnicima reda našeg serafskog i brojnim katoličkim narodom dobrovoljno smo došli iz Bosne, pokoravajući se, mi i narod, preprijatnoj vlasti Presvetog Carskog Veličanstva.“

„Prvo: Mnogo poštovani otac Andrija Dubočac, kao Mojsije iz Egipta, preveo je iz Bosne 2700 katoličkih duša svoje dubočke župe. Drugo: Poštovani otac Mihovil

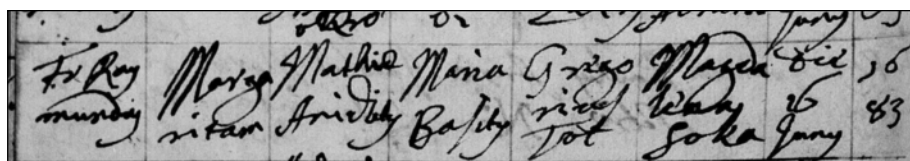
iz Velike preveo je 2300 duša svoje župe. Treće: Poštovani otac Ivan Seočanin preveo je 1500 katoličkih duša svoje majevačke župe. Četvrto: Poštovani oci Fr. Ilija iz Dubočca, Fr. Josip Raučanin i Fr. Šimun iz Modriče preveli su 6500 duša kao najponižnije ovce. Peto: Poštovani otac Grgur Zagošćanin preveo je 4500 duša katolika svoje župe Sočanice i Zabratske. Šesto: Poštovani otac Đuro Turbić u isto vrijeme preveo je 5300 katoličkih duša župe zvane Kuzmadanje (Komušina), među kojima je bilo veoma snažnih i čvrstih ljudi, koji su se u vrijeme prošlog rata odvažno borili za vjeru i otadžbinu protiv bosanskih Turaka neprijatelja Kristovog imena gotovo uvijek s najsretnijim ishodom. Sa gore spomenutim katolicima došli su i brojni bezbožnici muhamedanci, koje smo, na naše inzistiranje, osnažili potrebnim poukama i pročistili svetim krštenjem i tako spremne ih predali i stavili u službu Presvetom Carskom Veličanstvu. Naime, ja Fr. Jakov Tvrtkovićanin preveo sam i krstio 337 Turaka. I svi ostali gore spomenuti oci preveli su, uz pomoć Božje milosti, netko više netko manje, Turaka i raskolnika na našu istinuti i svetu katoličku vjeru.“ (Pavich 1766: 35-36).

Gore spomenuti dokument odnosi se očividno na migraciju stanovništva iz Bosanske Krajine (danas Republika Srpska, BiH) na prostor Slavonije (Hrvatska). Međutim, usprkos tomu, neki povjesničari ga pogrešno dovode u svezu s gibanjima bunjevačkih Hrvata u Bačkoj 1687. Na to ih navodi zapis iz bečkog Ratnog arhiva iz 1687., koji govori o audijenciji bunjevačkih Hrvata Duje Markovića i Đure Vidakovića u logoru bavarskog izbornog kneza Maksimilijana II. Emanuela. Zapravo, ne postoji nikakav snažan dokaz, koji bi potvrdio da su bunjevački Hrvati pod vodstvo Markovića i Vidakovića 1687. došli iz udaljenih krajeva, čak iz Bosne na sjever Bačke. Istini je bliža pretpostavka da su se oni 1687. nalazili u privremenom zbjegu (izbjeglištvu) na teritoriju pod kontrolom austrijske vojske. Jedino tako postaju jasni zapisi o krštenju brojnih bunjevačkih Hrvata u Matici krštenih segedinskog franjevačkog samostana. Ovi zapisi datiraju iz vremena prije tzv. velike seobe Bunjevaca.

Segedinske matrikularne zapise, koji sežu od 1663. godine, istraživao je Živko Mandić. Rezultate svojih istraživanja objavio je u uspješnoj knjizi *Povijesna antroponimija bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj* (Budimpešta, 1987.). Naravno, segedinski matrikularni zapisi nisu samo izvor za jezikoslovce. Oni svjedoče o prisustvu bunjevačkih i drugih Hrvata u Segedinu i široj okolici prije navodne velike seobe Bunjevaca pod Markovićem i Vidakovićem 1687. Prema tome, oni su korisni i za povjesničare, jer otvaraju i zatvaraju brojna pitanja, kao što je pitanje o najranijem prisustvu bunjevačkih Hrvata u Bačkoj i Segedinu.

Prezimana zabilježena u segedinskoj matici krštenih

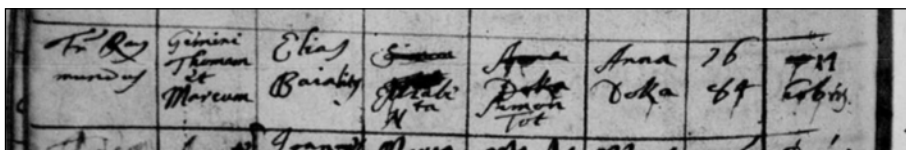
Aničić

Dana 16. lipnja 1683. o. Rajmund krstio je Margaritu, kćerku Matije Aničića i Marije Bašić. Kumovi na krštenju su bili Grgo Tot i Magdalena Soka. U izvorniku zapis glasi: „Fr. Raymundus / Margaritam / Mathiae Anicsity / Maria Basyty / Gregorius Tot / Magdalena Soka / Die 16 Junii 1683.“

Prezime je nastalo od hipokoristika Anica (od Ana). Navodi ga i Mandić u svojoj *Antroponiji* (Mandić 1987: 43).

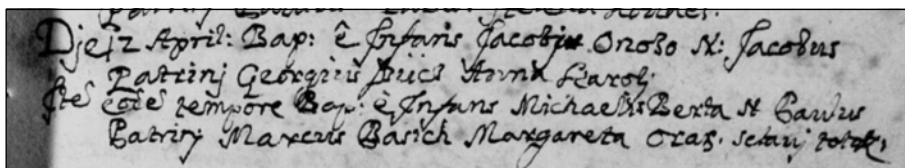
Bajalić

Dana 17. listopada 1684. o. Rajmund krstio je braću Tomu i Marka, sinove Ilije Bajalića i Elizabete (bez prezimena) Kumovi na krštenju su bili Siom Tot i Anna Doka. Zapis o krštenju u izvorniku glasi: „Fr. Raymundus / Gemini Thomam et Marcum / Elias Baiality / Elisabetha N. / Simon Tot / Anna Doka / 1684 17 Octobris.“

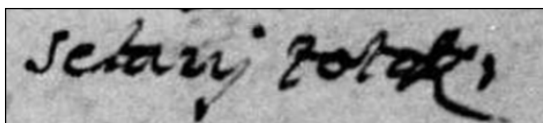
Ovo se po Mandiću javlja u Segedinu 1671. i 1685. (Mandić 1987: 47-78). Očito je izvedeno od toponima Baja. Prema tome, pripada toponimijskim prezimenima: „Bajac, Bajalija, Pandurac, Sentivanac, Segetović, Segedinac“, koja se javljaju koncem 17. stoljeća u budimskim, pečuškim i sigetskim maticama kao prezimena doseljenika iz Baje (Mandić 1987: 16). Srodni oblici glase: Bajac, Bajačić i Bajalić (Sekulić 1994: 144).

Bašić

Dana 12. travnja 1676. kršten je Pavao, sin Mihovila Berta. Kumovi na krštenju su bili Marko Bašić i Margareta Orač. Zapis u izvorniku glasi: „Ite eodem tempore Bap: est Infans Michalis Berta N Paulus Patrinj Marcus Basich Margareta Orax scilavi totok.“

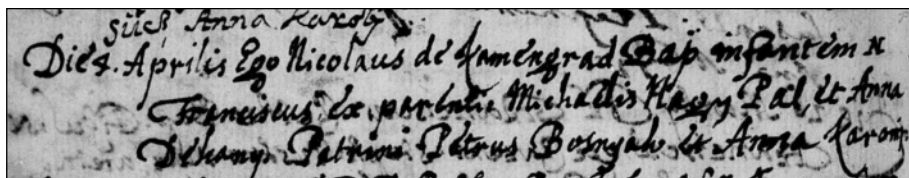
Ovo nije jedini zapis prezimena Bašić u najstarijoj segedinskoj matrikuli.

Ovaj zapis je naročito interesantan, jer osim imena kumova, donosi podatke o njihovoj etničkoj pripadnosti (*sclavi totok*). *Sclavus* je oznaka za južnog Slavena, a *Tot* za zapadnog Slavena. Ondje je, čini se, pojam *Sclavus* izjednačen s pojmom *Tot*.

Prezime Bašić je ušlo u Mandićevu *Antropominiju* (Mandić 1987: 54). Mandić ovako objašnjava etimologiju prezimena Bašić: „Baša, hip. Od Bratomir, Bratoslav, Bratoljub itd.“ (Mandić 1987: 333).

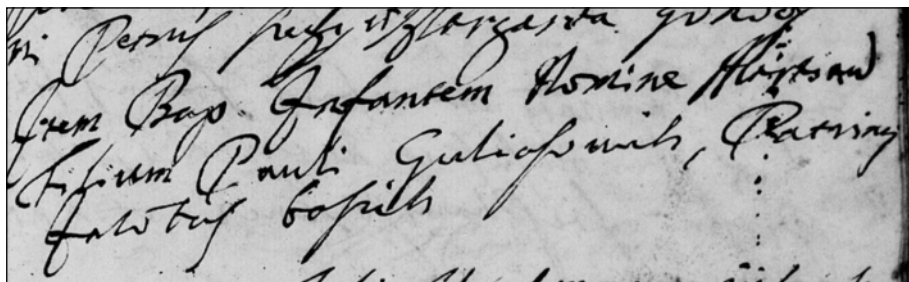
Bošnjak

Dana 4. travnja 1677. Nikola iz Kamengrada krstio je Franju, sina Mihovila Nađ Pala i Ane Dekanj. Kumovi na krštenju su mu bili Petar Bošnjak i Ana Karoni. Zapis u izvorniku glasi: „Die 4 Aprilis Ego Nicolaus de Kamengrad Bapt. infantem n. Franciscus ex parentis Michaelis Nagy Pal et Anna Dekany Petrini Petrus Bosnyak et Anna Karonj.“

Pridjevak „de Kamengrad“ koji stoji uz ime franjevca-krstitelja svjedoči o nositeljevom podrijetlu. Prezime Bošnjak je ušlo u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 69). Značenje ovog prezimena je jasno: „Bošnjak = Bosanac.“ (Mandić 1987: 395).

Božić i Gulišević

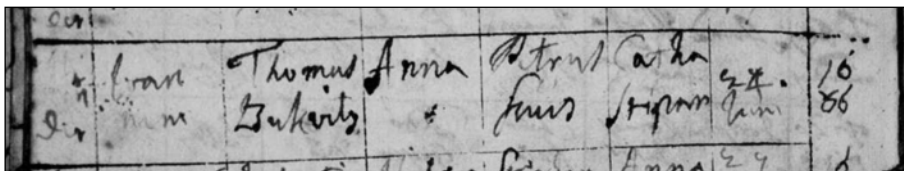

Dana 21. listopada 1681. kršten je Martin, sin Pavla Guliševića. Kum na krštenju mu je bio Jakov Božić. Zapis u izvorniku glasi: „Item Bap Infantem Nomine Martinum Filium Pauli Guliosvuich, Patrini Jacobus boszich.“

Oba prezimena su ušla u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 69, 128).

Prezime Božić najverojatnije dolazi od hipokorista Božo (od Božidar). Prezime Gulišević pak predstavlja enigmnu. Mandić nudi sljedeće objašnjenje: „Guliš < Gule, Gula, hip. od Dragutin, Dragul i sl.“ (Mandić 1987: 341).

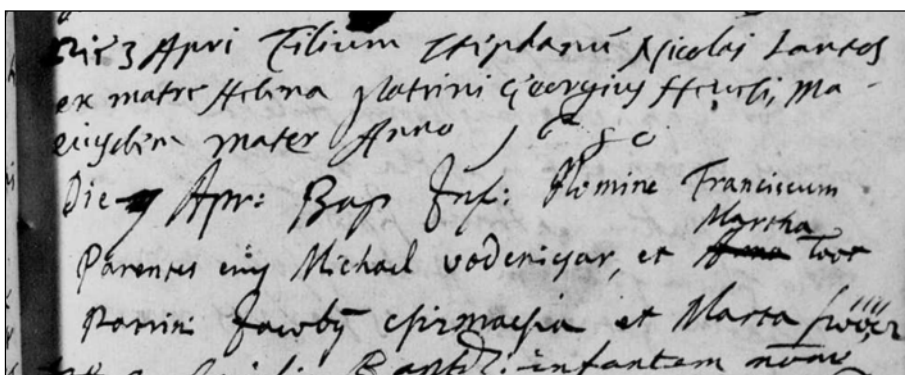
Bukvić

Dana 24. lipnja 1686. kršten je Ivan, sin Tome Bukvića i Ane (bez prezimena). Kumovi na krštenju su bili Petar Sič i Kata Stipan. Zapis u izvorniku glasi: „Alexander / Joannem / Thomus Bukvits Anna / Petrus Szucs / Catha Stipan / 24 Juny 1686.“

Prezime je ušlo u Mandićevu *Antroponimiju*. (Mandić 1987: 73) Mandić izvodi prezime od riječi „bukva“ (Mandić 1987: 397).

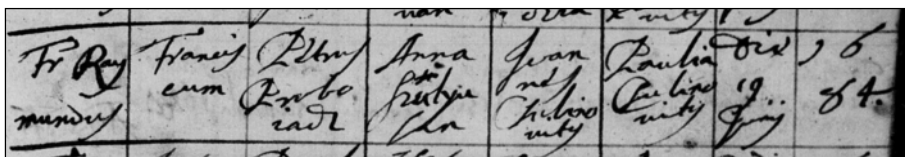
Čizmadžija i Vodeničar

Dana 7. travnja 1680. kršten je Franjo, sin Mihajla Vodeničara i Marte Tot. Kumovi su bili Jakov Čizmadžija i Marta Sič. U izvorniku ovaj zapis glasi: „Die 7 Apr Bap Inf Nomine Franciscum Perentes eius Michael Vodenicsar et Martha Toot Patrinu Jacobus Csizmacsia et Marta Szücs.“

Oba prezimena su ušla u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 85, 306-307). Prezime Čizmadžija je izvedeno od riječi „čizma“, a prezime Vodeničar od „vodenica“ (Mandić 1987: 384, 386, 396).

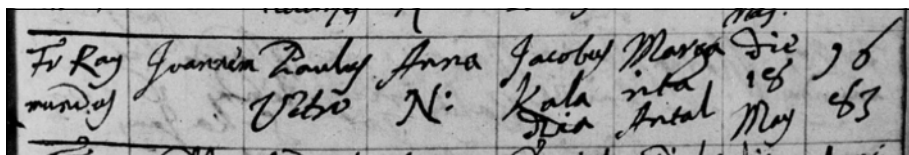
Čulinović, Probojac i Suljušan

Dana 19. lipnja 1684. o. Rajmund je krstio Franju, sina Petra Probojca i Ane Suljušan. Kumovi na krštenju su bili Ivan Čulinović i Paulina Čulinović. Zapis u izvorniku glasi: „Fr Raymundus / Franciscum / Petrus Proboiacz / Anna Szulyusan / Joannes Csulinovity / Paulina Csulinovics / Die 19 Juny 1684.“

Sva tri prezimena su ušla u Mandićevu *Antroponimije* (Mandić 1987: 88, 247-248, 273). Etimologija prezimena Čulinović nije najjasnija. Možda je izvedeno od riječi „čulin“ (vrst kukca), a možda od hipokoristika Čulin (od Čudomir) (Mandić 1987: 333). Značenje prezimena Probojac, po Mandiću, glasi: „Koji je podrijetlom iz Proboja, sela u Hercegovini.“ (Mandić 1987: 389). Prezime Suljošan je izvedeno od toponima Suljoš (danas Kneževi Vinogradi), koji se nalazi u južnoj Baranji (Mandić 1987: 398).

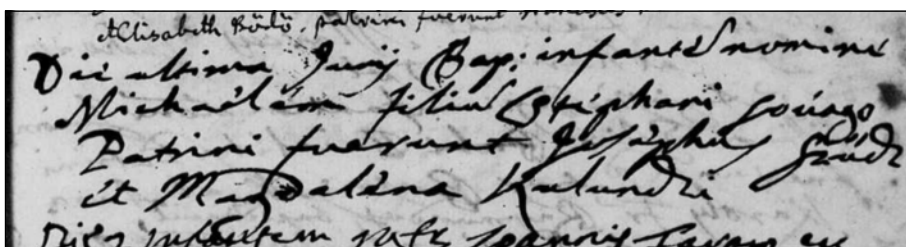
Kalajdžija

Dana 18. svibnja 1683. Fr. Rajmund krstio je Ivana, sina Pavla i Ane Vetro. Kumovi na krštenju su bili Jakov Kalajdžija i Margarita Antal. Zapis u izvorniku glasi: Fr Raymundus / Joannem / Paulus Vetro / Anna N: / Jacobus Kalaczia / Margarita Antal / die 18 May / 1683.

Etimologija prezimena je očita: „Koji lijeva kalaj, kositar, torbičar, pokućar.“ (Mandić 1987: 384). Prezime se javlja i u Mandićevoj *Antroponimiji* (Mandić 1987: 151).

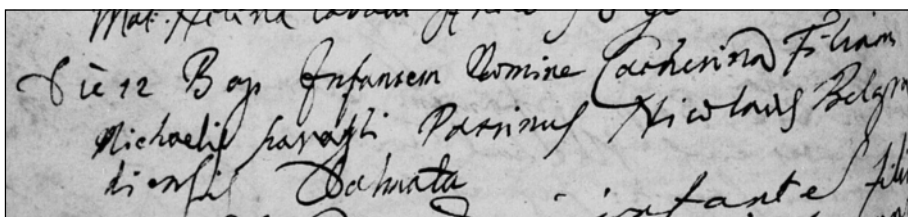
Kulundžija

Posljednjeg dana lipnja kršten je Mihović, sin Stipana Sirago (?). Kumovi na krštenju su bili Josip Sič i Magdalena Kulundžija. Zapis u izvorniku glasi: „Die ultima Junii Bap. infans nomine Michaellem filium Stephani Sirago (?) Patini fuerant Josephus Szucs et Magdalena Kulundzi.“

Prezime Kulundžija je ušlo u Mandićevoj *Antroponimiji* (Mandić 1987: 174). Etimologija prezimena je jasna: „Kulundžija = koji izrađuje predmete i urese od zlata i srebra.“ (Mandić 1987: 385).

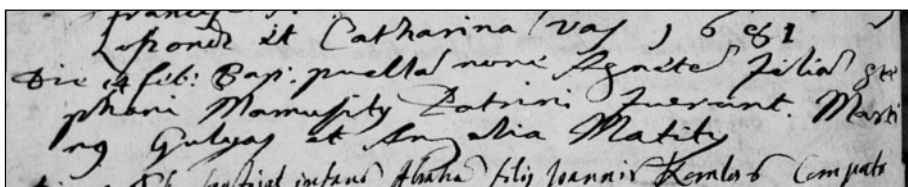
Dalmata Belgradiensis

12. veljače 1680. krštena je Katarina, kćerka Mihovila Sarasi. Kum na krštenju je bio Nikola, Dalmatin iz Beograda. Zapis u izvorniku glasi: „Die 12 (feb) Bap. Infansem Nomine Catherinam Filiam Michaelis Szaraszki Patrini Nicolaus Belgiam diensis Dalmata.“

Vjerojatno je riječ o trgovcu sa šireg prostora Dalmacije, koji je razvio unosan posao u Podunavlju i stekao brojne kontakte.

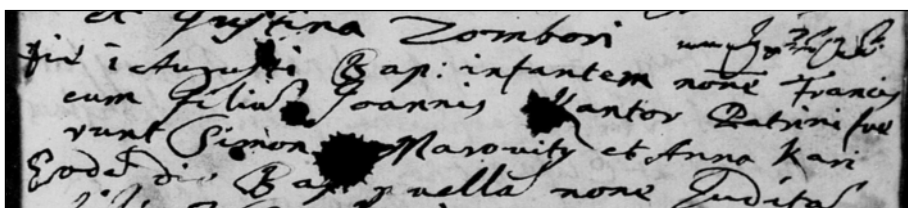
Mamužić i Matić

Dan 14. veljače 1681. krštena je Agneza, kćerka Stipana Mamužića. Kumovi na krštenju su bili Martin Guljaš i Angelija Matić. Zapis u originalu glasi: „Die 14 febr Bap puellam nom. Agnetem filiam Stephani Mamusity Patrini fuerant Martinus Gulyas et Angelia Matity.“

Oba prezimena su ušla u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 193, 201). Prezime Mamužić, etimološki gledano, dolazi od riječi „mamuza“ (Mandić 1987: 396). Prezime Matić je nastala od hipokorista „Mate“ (od Matija) (Mandić 1987: 352).

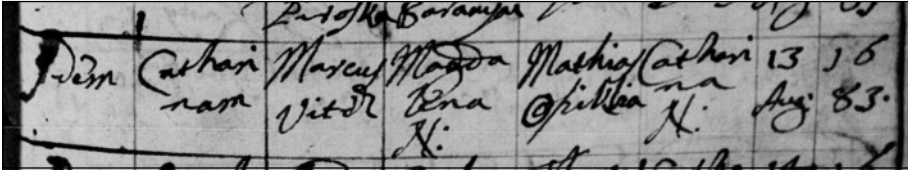
Marović

Dana 1. kolovoza 1680. kršten je Franjo, sin Ivana Kantora. Kumovi na krštenju su mu bili Šimun Marović i Anna Kari. Zapis u izvorniku glasi: „Die 1 Augusti Bap: infantem nomine Franciscum filiam Joannis Kantor Patrini fuerunt Simon Marovity et Anna Kari.“

Prezime se je izvedeno od hipokoristika Maro (od Marin, Marijan, Marko) (Mandić 1987: 354). Javlja u Mandićevoj *Antroponimiji* (Mandić 1987: 198).

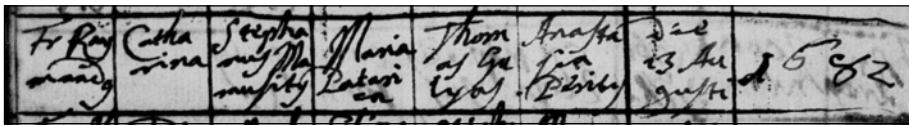
Osiklija

Dana 13. kolovoza 1683. Fr. Rajmund krstio je Katarinu, kćerku Marka i Magdalene Vitez. Kumovi na krštenju su bili Matija Osiklija i Katarina (bez prezimena). Zapis u izvorniku glasi: „Idem / Catharinam / Marcus Vitez / Magdalena N. / Mathias Osziklia / Catharina N. / 13 Aug 1683.“

Prezime je izvedeno od ikavskog oblika za Osijek (Osik) (Mandić 1987: 389). Živko Mandić je zabilježio oblike Osziklia, Oszicsanin (Mandić 1987: 222; Mandić 2005: 40). Fancev svrstava prezime u istu skupinu, kojoj pripadaju prezimena Kanižlija, Brodlija, Kobašlija, Mostarlija itd. (Fancev 1923: 104).

Patarica i Pešić

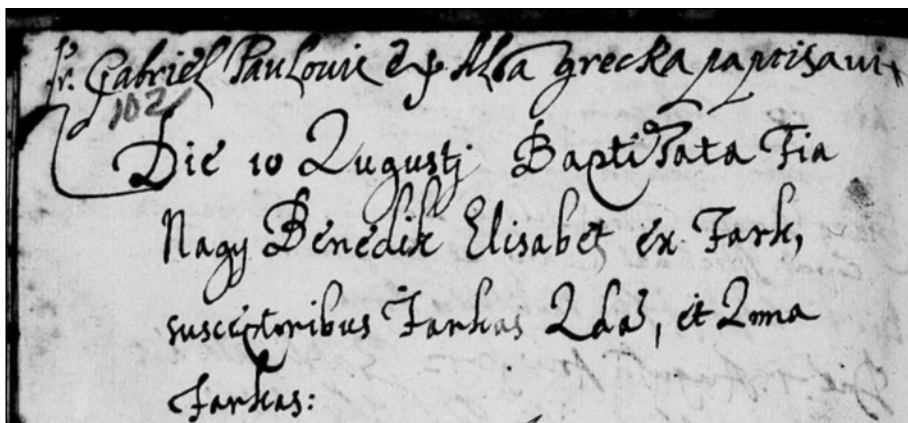

Dana 13. kolovoza 1682. fr. Rajmund krstio je Katarinu, kćerku Stipana Mamužića i Marije Patarice. Kumovi na krštenju bili su Tomaš Guljoš i Anastasija Pešić. Zapis u izvorniku glasi: „Fr Raymundus / Catharina / Stephanus Mamusity / Maria Patarica / Thomas Gulyos / Anastasia Pesity / Die 13 Augusti / 1682.“

Oba prezimena su ušla u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 237). Etimologija prezimena Patarica je nejasna. Mandić dopušta dvije mogućnosti. Prva glasi: „Patarica < Patara < Pata, hip. od Patricij < lat. Patricius.“ Druga glasi: „Može bitno od patara bezbožnik, nevjernik.“ (Mandić 1987: 360). Etimologija prezimena Pešić pak je očita: Peša, Pešo < Pero, hip. od Petar (Mandić 1987: 359).

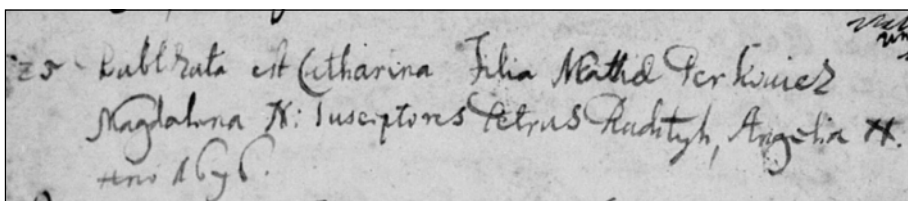
Paulović

Dana 10. kolovoza 1672. fr. Gavro Paulović iz Beograda krstio je kćerku Nađ Benedeka i Elizabete iz sela Farka. Kumovi na krštenju su bili Adam i Ana Farkaš. Zapis u

izvorniku glasi: „Fr. Gabriel Paulovic ex Alba Grecka paptisavi/ Die 10 Agusti Baptizata Fia Nagy Benedict Elisabet ex Fark, susceptoribus Farkas Adam, et Anna Farkas.“

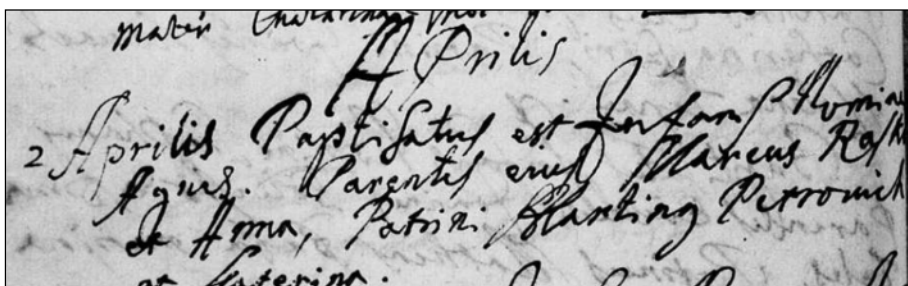
Perković i Rudić

Dana 23. kolovoza 1676. krštena je Katarina kćerka Matije Perkovića i Magdalene (bez prezimena). Kumovi na krštenju su bili Petar Rudić i Angelina (bez prezimena). Zapis u izvorniku glasi: „23 (Augusti) Babtizata est Catharina Filia Matthiae Perkovicz Magdalena N: Susceptores Petrus Rudityh, Angelia N. Anno 1676.“

Ovo nije jedini zapis prezimena Perković u segedinskoj matrikuli.

Petrović i Raški

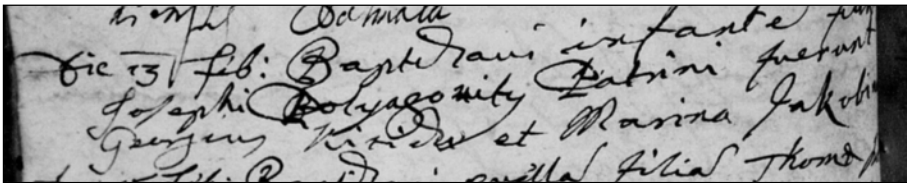

Dana 2. travnja 1678. krštena je Agneza, kćerka Marka Raskog i Ane (bez prezimena). Kumovi na krštenju su bili Martin Petrović i Katarina (bez prezimena). Zapis

u izvorniku glasi: „2 Aprilis Baptisatus (?) est infans nomine Agnes (?) Parentes eius Marcus Raski et Anna, Patrini Martinus Petrovich et Katerina.“

Oba prezimena ušla su Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 240, 254). Etimologija prezimena Petrović je jasna (od Petar). Mandić prezime Raški izvodi od Raška (Manda 1987: 389).

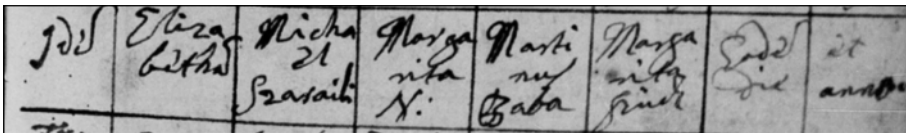
Poljaković, Kitica i Jakobić

Dana 13. veljače 1680. kršten je sin Josipa Poljakovića. Kumovi na krštenju bili su Đuro Kitica i Marina Jakobić. Zapis u izvorniku glasi: „Die 13 feb Baptisavi infantem filium Josephi Polyagovity Patrini fuerant Georgius Kiticza et Marina Jakobity.“

Sva tri prezimena su ušla u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 140, 158, 244, 413). Prezime Poljaković je, kako Mandić piše, „najizdašnije prezime ovdašnjih bunjevačkih Hrvata“ (Mandić 1987: 413). Dolazi od hipokoristika Poljak. Kako objašnjava Mandić, „ovo se ime zacijelo nadijevalo djeci rođenoj na polju“ (Mandić 1987: 324). Jakobić je nastalo od osobnog imena Jakob, ili Jakov (Mandić 1987: 354). Kitica je, po Mandiću, oblik prezimena Kitičić, čija etimologija izgleda ovako: „Kitičić < Kitica < Kita, hip. op Krista, Rakita itd.“ (Mandić 1987: 158, 382).

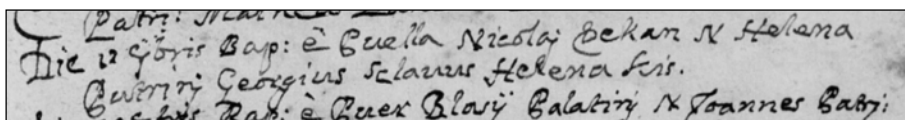
Sarajlija

Dana 15. travnja 1685. godine krštena je Elizabeta Sarajlija, kćerka Mihovila Sarajlije i Margarite (bez prezimena). Kumovi su bili Martin Baba i Margarita Sič. U izvorniku zapis glasi: „Idem / Elizabetham / Michael Szaraili / Margarita N. / Martinus Baba / Margarita Szücs / Eodem (15) die et anno (1685).“

Prezime je ušlo u Mandićevu *Antroponimiju*. Etimologija prezimena je jasna: „Sarajlija = Sarajac, Sarajevac.“ (Mandić 1987: 389).

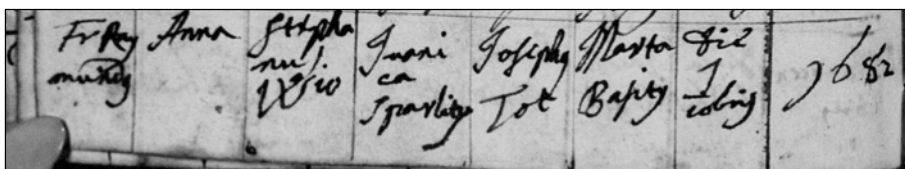
Sclavus

Dana 12. rujna 1676. krštena je kćerka Nikole Dekana i Helene (bez prezimena). Kumovi na krštenju bili su Đuro Slaven i Helena Kiš. Zapis u izvorniku glasi: „Die 12 9bris Bap est puella Nicolaj Dekan N Helena patrinj Georgius Sclavus Helena Kis.“

Sclavus vjerojatno nije prezime, nego označava etničke pripadnosti dotične upisane osobe.

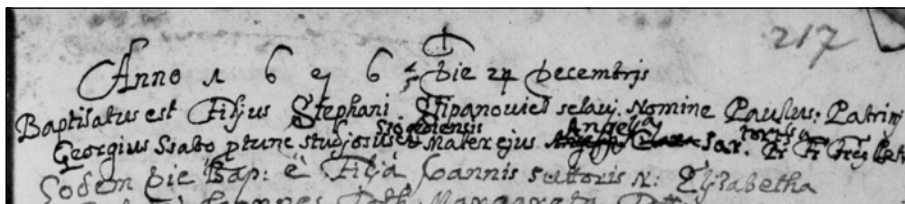
Sporlić

Dana 7. prosinca 1682. krštena je Ana, kćerka Stipana Wio. Kumovi na krštenju su bili Ivanica Sparlić i Marta Bašič. Izvorni zapis glasi: „Anna / Stephanus Wio / Joanica Sparlity / Josephus Tot / Marta Bassity / Die 7 Decembris/ 1682.“

Prezime je ušlo u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 267). Mandić ova-ko objašnjava njegovu etimologiju: „Sporljiv, koji rado spori, prepire se.“ (Mandić 1987: 391-392).

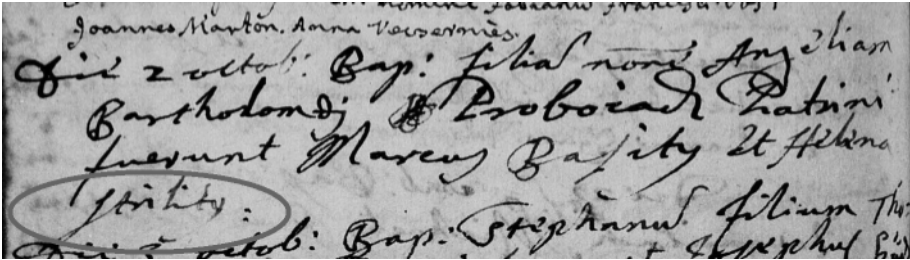
Stipanović

Dana 24. prosinca 1676. kršten je sin Pavle, sin Stipana Stipanovića i krojačice Angele. Kum na krštenju je bio Đuro Sabo, bivši segedinski đak. Zapisnik u izvorniku glasi: „Die 24 Decembris Baptisatus est Filius Stephani Stipanovich sclavj Nomine Paulus Patrinus Georgius Szabo p(r)ae tunc studjosus Szogedien-sis mater ejus Angela Sartorissa. Pr. Fr Freg Pat.“

Interesantno je da pored imena Stipana Stipanovića stoji odrednica za etničku pripadnost (*Slavus*).

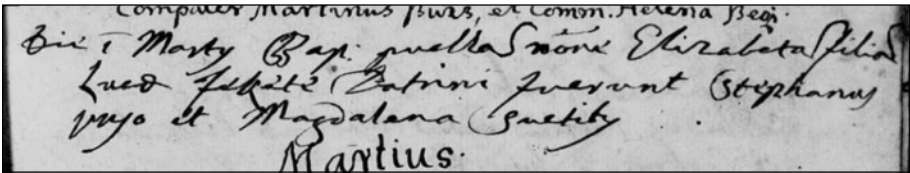
Strilić

Dana 2. listopada 1681. krštena je Anđelija, kćerka Bartula Probojca. Kumovi na krštenju su bili Marko Bašić i Jelena Strilić. Zapis u izvorniku glasi: „Die 2 Octobris (1681) baptisavi filiam nomine Angeliam Bartholomaei Proboiacz. Patrini fuerunt Marcus Basity et Helena Strility.“

Prezime je ušlo u Mandićevu *Antroponimiju*. Dolazi od ikavskog oblika „strila“ (strijela) (Mandić 1987: 396).

Svetić i Vujo

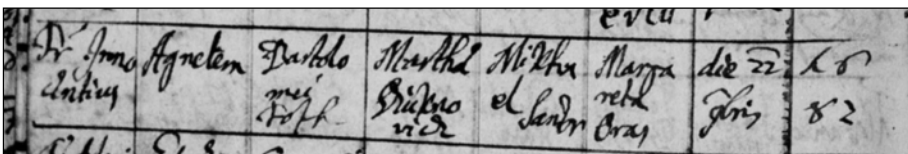

Dana 1. ožujka krštena je Elizabeta, kćerka Luke Fekete. Kumovi su bili Stipan Vujo i Magdalena Svetić. U izvorniku zapis glasi: „Die a Marty Bap puellam nomine Elizabetham filiam Lucae Fekete Patrini fuerunt Stephanus Vujo et Magdalena Svetity.“

Oba prezimena su ušla u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 275). Prezime Vujo je izgleda stariji oblik prezimena Vujinović, čija etimologija po Mandiću izgleda ovako: „Vujin < Vujo, Vuja, hip. od zaštitnog imena Vuk.“ (Mandić 1987: 333).

Magdalena Svetity (Mandić 1987: 275). Prezime Svetić Mandić dovodi u svezu s imenom Svetozar: „Sveto, Sveta, hip. od Svetozar.“ (Mandić 1987: 329).

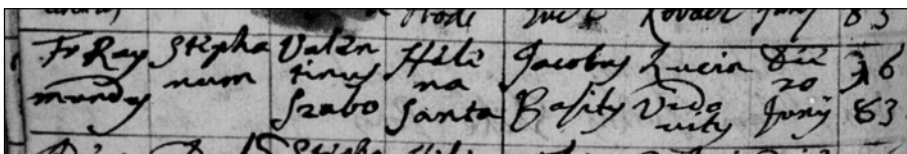
Suknović

Dana 22. studenoga 1682. fr. Inocent krstio je Agnezu, kćerku Bartula Tota i Marthe Suknović. Kumovi na krštenju su bili Mihael Šandor i Margareta Oraš (Orač?). U izvorniku zapis glasi: „Fr Innocentius / Agnetem / Bartolomei Toth / Martha Szuknovics / Mikhael Sandor / Margareta Oras / die 22 9bris 1682.“

Prezime je ušlo u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987: 237). Etimologija je jasna: „Od suknar = koji izrađuje ili prodaje sukno.“ (Mandić 1987: 386).

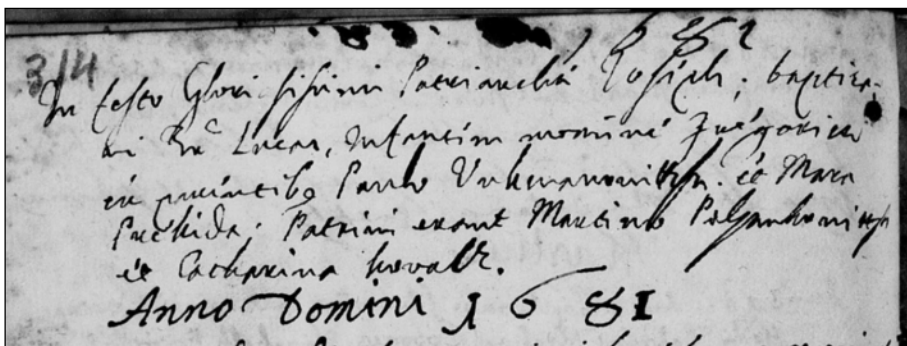
Vidović

Dana 20. lipnja 1683. fr. Rajmund krstio je Stipana sina Valentina Sabo. Kumovi na krštenju su bili Jakov Bašić i Lucija Vidović. Izvorni zapis glasi: „Fr Raymundus / Stephanum / Valentinus Szabo / Helena Santa / Jacobus Basity / Lucia Vidovity / Die 20 Juny / 1683.“

Prezime je ušlo u Mandićevu *Antroponimiju* (Mandić 1987, 304). Dolazi „Od imena Vid < lat. Vitus ili od slav. Vidoslav.“ (Mandić 1987: 353).

Vukmanović

Na dan sv. Josipa 19. ožujka 1681. fr. Luka je krstio Gregoriku, kćerku Pavla Vukmanovića i Mare Prekić (?). Kumovi na krštenju su bili Martin Poljaković i Katarina Kovač. Zapis u originalu glasi: „In festo gloriosissimi Patriarchi Josephi baptisavi fr Lucas infantem nomine Gregorica ex parentibus Paulo Vukmanovitty et Mara Prekiada (?). Patrini erant Martino Polyakovitty et Catharina Kovacz.“

Prezime je nastala od hipokoristika Vukman (od zaštitnog imena Vuk) (Mandić 1987: 341).

Zaključak

Povijesna prisutnost Hrvata u Segedinu je višestoljetna i slojevita. Hrvatska imena su dokumentirana ondje još u prvoj polovici 16. stoljeća, pred pad Ugarske pod jednoipostoljetnu osmansku vlast. Za vrijeme osmanske okupacije Segedin je postao dio većeg prostora, kroz koji je nesmetano cirkulirao hrvatski element. Za Hrvate pod osmanskom vladavinom su kohezivni čimbenik u ovom razdoblju bili bosanski franjevci organizirani u Provinciji Bosna Srebrena. Njihova prisutnost se može potvrditi i u Segedinu brojnim izvorima, uključujući i segedinske matrikule (vođene 1663.).

Najveći i najbolje istraženi hrvatski sloj u Segedinu su bili bunjevački Hrvati. Počeci njihova bivstvovanja u Segedinu ne mogu se vezati za 1687. godinu, kada su bunjevačkohrvatski prvaci zahtijevali od austrijskih vojnih vlasti dozvolu za naseljavanje Segedina, Baje i Subotice. Naime, u Segedinu je, kako zorno pokazuju segedinski matrikularni zapisi, već prije 1687., kada se navodno odigrala velika seoba Bunjevaca iz Bosne u Bačku, živjela dobro organizirana i integrirana zajednica bunjevačkih Hrvata. Među zabilježenim prezimenima ima onih karakterističnih za subotičke Hrvate: Aničić (danas zastupljeno u obliku Anišić), Bašić, Bukvić, Kulundžija (danas Kujundžić), Mamuzić, Patarica (danas Patarčić), Poljaković, Rudić, Stipanović i Suknović. Ima i onih karakterističnih za somborske Hrvate: Probojac (danas Probojčević) i Strilić. Ima naravno i izumrlih prezimena: Osiklija, Sarajlija itd.

Zastupljenost velikog broja prezimena, koja danas pripadaju somborskim i subotičkim Hrvatima, veoma je indikativna. Ona pokazuje da su bunjevački Hrvati u prošlosti imali poseban odnos sa Segedinom, koji nije dovoljno istražen u historiografiji. Segedin je bio pod Osmanlijama upravno sjedište Segedinskog sandžaka, pod kojeg je potpadala Subotička nahija. Međutim, bio je i sjedište važnog kršćanskog svetišta (segedinski samostan), a vjerojatno i sigurnije sklonište u nemirnim vremenima.

Brojne su sastavnice koje vezuju Suboticu i Segedinu, a bunjevački Hrvati su jedna od njih. Oni su predstavljali vezivno tkivo u odnosima između ova dva grada. Prema tome, eventualno sustavno istraživanje subotičko-segedinskih veza bacilo bi neminovno svjetlost na povijest bunjevačkih Hrvata, koji su se nalazili u okolicama ovih gradova. To istraživanje imalo bi i povijesni i jezikoslovni karakter. Osobna imena ljudi ne spadaju samo u domenu povijesti, nego i jezikoslovlja (antroponimije). Ovaj uradak nije iscrpio sve mogućnosti koje pružaju povijesni izvori, niti je formulirao pitanja i donio sve odgovore. On je samo ukazao na perspektivnost i interdisciplinarnost jedne teme, koja je slabo elaborirana u znanosti.

Literatura

Dudás, Gyula. 1904. A bunyevácok története. *Bács-Bodrog vármegye Történelmi Társulata Évkönyve* 20/1: 111-133.

- Francev dr. Franjo; Kanislich – Kanižlić. 1923. *Ljetopis Jugoslavenske Akademije znanosti i umjetnosti* 37. 102-104.
- Mandić, Živko. 1987. *Povijesna antroponimija bunjevačkih Hrvata u Madžarskoj*. Budimpešta: Tankönyvkiadó.
- Mandić, Živko. 2005. *Hrvatska imena naseljenih mjesta u Madžarskoj*. *Folia onomastica Croatica* 14: 37-128.
- Sekulić, Aleksa. 1997. *Hrvatski bački mjestopisi: povijest hrvatskih imena mjesta u Bačko-bodroškoj županiji*. Zagreb: Školska knjiga.
- Unyi, Bernárdin. 1947. *Sokácok és Bunyevácok és bosnyák ferences története*. Magyar barát. Budimpešta.
- Pavich, Emericus. 1766. *Ramus viridantis olivae*. Budimpešta: Franciscus Landerer.

Summary

The register of the baptized in Szeged monastery as a historical source for Bunjevci Croats

The register of the baptized in Szeged monastery as a historical source for Bunjevci Croats. The Franciscan monastery in Szeged is an important historical site for both the history of Hungary in general and for the history of Bunjevci Croats. After the fall of Hungary under Ottoman rule in 1541, the Szeged monastery was one of the last pillars not only of Catholicism but also of Central European culture in the Pannonian Plain. The Franciscans of Szeged had been the spiritual shepherds of the Bunjevci Croats for a long time before the first permanent Franciscan residence was established in Subotica (1711). This has long been a well-known fact in Croatian historiography. However, relatively less attention was paid to the monastery in Szeged than to the monastery in Buda. The oldest registry of the baptized, which the Franciscans began keeping in 1663, was analysed. Živko Mandić and Ladislav Heka contributed to the effort. Nevertheless, despite this, their results have not yet been fully implemented. This circumstance is best reflected in the fact that the early presence of Bunjevci Croats in northern Bačka and the wider area date back only to period after the fall of Buda in 1686. Therefore, in order to raise the awareness of the importance this source has, there is a rising need for its re-analysis. The fact that Matica lists numerous family names represented also in Subotica should be an additional reason for that.

Keywords: Bunjevci Croats, Szeged, Subotica, Ottomans